

آسیب‌شناسی زندانها؛ خالکوبی مجرمانه در مردان زندانی خوزستان

عبدالرحیم اسداللهی

کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه تهران و مدرس مرکز آموزش عالی منطقه ۲
زندانها
assadollahi.ashkan@gmail.com

محمود براتوند

کارشناس ارشد روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز و مدرس مرکز آموزش
عالی منطقه ۲ زندانها
setarea2000@yahoo.com

چکیده

دوستان اشاره دارد. ۴۸ درصد از تصاویر کوچک، ۲۹ درصد سیاه و آبی تیره، ۹۴ درصد در مکان دوم (زیر گردن تا زیر شکم) و ۸۳ درصد از جملات به زبان عربی بودند. با استفاده از داده‌های تحلیل محتوی و در جوار آن با اجرای آزمون شیوع‌شناسی خالکوبی، فرضیه‌های یازده گانه بررسی و مورد آزمون قرار گرفتند که یافته‌های بدیع و تازه‌ای را ارائه می‌دهد.

واژگان کلیدی: آسیب‌شناسی زندانها، تحلیل محتوی، خالکوبی مجرمانه، زندانیان خوزستان، مردان زندانی

این بررسی به مطالعه و تحلیل محتوی طرحها، جملات و کلمات خالکوبی شده بروی بدن زندانیان مرد خوزستانی در سال ۱۳۸۵ می‌پردازد. ۲۵۰ قطعه عکس و ۷۵۰ نشان یا تصویر نگارگری شده بروی بدن جامعه آماری با دوربین عکاسی دیجیتال جمع‌آوری و تحلیل شد. واحدهای ثبتی شامل تصویر، کلمه و جمله بوده و مقولات مورد تحلیل در ۹ مفهوم دوستی و عشق به هم‌جنس، دوستی و عشق به غیرهم‌جنس، محبت خانواده، نصیحت و اندرزها، شکایت از زندگی و خود، حیوانات و پرندگان، وسایل و اشیاء غیرجاندار، زمان و مکانهای واقعی، سمبلها و مفاهیم انتزاعی بودند. اعتباریابی داده‌های حاصل از کدگذاری و کدبرداری C.R: 82/0 در حد معتبر و پایایی آزمون نتایج به روش بازنمایی $\Phi: 71/0$ می‌باشد. نتایج تحلیل محتوی خالکوبی زندانیان نشان داد که ۷۶ درصد از نشانه‌های تاتو، واحد ثبتی تصویر با ۱۵ درصد تصویر حیوانات و ۱۴ درصد انسان (رخ یا نیمرخ زن) بودند. در واحد ثبتی کلمه، نوع و قالب اکثراً اسم علم مذکر (۲۶ درصد) و دومین نوع قالب حروف اختصاری انگلیسی هستند. در مقولات ۳، ۱، ۴، ۵ و ۸ طرحها بیشتر غیرمصور (کلمه و جمله) و در سایر مقولات نشانه‌ها تصویری بودند. واحد ثبتی جمله بیشتر در مقولات ۳، ۴ و ۵ در قالب اشعار عامیانه بوده؛ ۴۵ درصد از نشانه‌های تاتو در مقوله محبت خانواده با واحدهای ثبتی غیرمصور به محبتهای مادری و ۱۵ درصد از مقولات شکایت از خود و زندگی به بی‌وفایی

برای بسیاری افراد شمای ظاهری در قالب مو و پوشاک بخصوص برای جوانان از اهمیت بالایی برخوردار است. خالکوبی و پلاک‌کوبی نشانی از بیان خود و رشد شخصیت فرد نوجوان و جوان بوده و نشانی از تصمیم‌گیری فرد برای خود و درباره‌ی بدن خود است. (Cowling, 2006, b)

ارتباط نهادی انسانها در ساختارهای کهن که یکی از آنها ترسیم و ثبت هیجانانگیز احساسات فرهنگ و جامعه خود بر روی بدن است؛ سابقه‌های دیرینه در تمدن بشری دارد. برخی از جامعه‌شناسان، مصریان باستان در عصر پادشاهی میانه حدود ۴ هزار سال پیش را از اولین مراکز ثبت شده تاتو یا خالکوبی می‌دانند. بین سالهای ۲۱۶۰ تا ۱۹۹۴ قبل از میلاد در عصر پادشاهی امنهوتپ از سلسله یازدهم در معبد دیرالبحاری هت‌شپسوت (Hatshepsut) اولین بار مومیایی خالکوبی شده یک زن با نام "آمونست" (Amunet) خادم خدای زنان؛ "هاتور" (Hathor) کشف شد.

(Sayce, 2006 و Tattoosymbols.com, 2006)

شناخت ما از هنر نگارگری بدن در انسانهای باستان بسیار کم بوده و یک مسأله حاد عدم آگاهی ما از خالکوبی‌های بدن از دریچه علت‌شناسی و علمی در عصر مدرن است؛ دورانی که عنصر ارتباطات بین فردی انسانها در جهان مجازی و تحت سیطره‌ی کدهای دیجیتالی ابررایانه‌ها و ماهواره‌ها قرار دارد. برآستی وجه تمایز بنیادین و باز تولید مجدد این هنر اعصار کهن انسانی چیست؟ (Moore, 1999)

چرا در جهانی که خودهای مجازی مان به گفتگو می‌نشینند؛ انسان با ساخت ارتباطی کهن رو در روی (Face to Face) عصر آتش و سنگ به بازتولید دوباره‌ی ارزشها و سمبلهای خود می‌پردازد. طرحواره‌های مدرنی از تاتو و ابراز آن در عصر پیشرفته‌ی صنعتی مثل ماشین یا تفنگ تاتو تا تأسیس موزه هنر تاتوی بریتانیا، از اختراع ادیسون (۱۸۷۶) تا توسعه آن توسط ساموئل اوریلی (Samuel O'Reilly, ۱۸۹۱) در شکل ماشین تاتو در آمریکا و گسترش ظرافت‌های بیشتر آن از سوی توماس ریلی (Thomas Riley, ۱۸۹۱) در لندن با نام تفنگ تاتو (Tattoo Gun) را شاهد بوده‌ایم.

(Tattoo British Museum, 2006)

خالکوبی و پلاک‌کوبی نشانی از بیان خود و رشد شخصیت فرد نوجوان و جوان بوده و نشانی از تصمیم‌گیری فرد برای خود و درباره‌ی بدن خود است.

هنر نگارگری زیبا در فرهنگ‌های کهن قبایل پولینزیایی ساموآ و اسرار مذهبی بودایی فرقه‌های مذهبی تایی در تایلند باستان (Schwarz, 2002)، طرحواره‌های قالبی فرهنگ مجرمانه و معرفی خرده فرهنگهای بزهکار در ژاپن سامورایی عصر ادو (۳۰۰ سال پیش) با نام تاتوی یاکوزایی (The Yakuza Tattoo) و گسترش مجرمانه آن در بین بزهکاران در ساخت اپیدمیولوژیکی آن در جهان (Yamada, 2002)، گستره‌ی پهنای این هنر یا آسیب‌شناسی اجتماعی را پوشش می‌دهد. امروزه نگرش به این هنر(به ادعای پیروان آن: Tattoo Body Arts) و آسیب‌روانی - طبی و اجتماعی (به اعتقاد دنیای پزشکی و علوم اجتماعی با بیش از ۳ هزار مقاله و تحقیق دانشگاهی - علمی در آرشیو پژوهشهای طبی - علمی بهداشت آمریکا Medline) در سطح پراکنده‌ای می‌باشد. این بررسی با هدف مطالعه و ایجاد شناختی مستند از یافته‌ها و نگاه‌های پدیدهای واقعاً اجتماعی خالکوبی در انسانها نوشته شده است که نقطه‌ی مطالعه تجربی - مشاهده‌ای آن بررسی و تحلیل محتوی طرحها و الگوهای تاتو در زندانیان خوزستان در سال ۱۳۸۵ است. با ثبت تصاویر تاتو شده بدن این مجرمین یا دوربین عکاسی مجهز جمعاً ۲۵۰ قطعه عکس و ۷۵۰ نشان یا تصویر نگارگری شده یا کلمات و جملات خالکوبی شده تحلیل و تفسیر شدند.*

طرح مسأله و بیان موضوع

تاکنون ۸۹۹ کتاب، ۵۵۰ کتاب مرجع، ۱۹۲ کتاب مجموعه‌ای، ۵ نشریه رسمی و ۱۴ روزنامه محلی فقط به زبان انگلیسی در ایالات متحده تا نیمه سال ۲۰۰۶ با موضوع خالکوبی و طراحی‌های آن منتشر شده و میشود. (Amazon.com, 2000) این همه حجم عظیم اطلاعات چاپی آن هم به یک زبان و در یک کشور بدون احتساب جهان عظیم و پهنای از اطلاعات و داده‌های اینترنتی توجه برانگیز بوده و قابل مطالعه بودن این پدیده اجتماعی را از دیدگاههای

دو سویه مثبت و منفی تاتو نشان می‌دهد. طبق مطالعه کریستوفر کربس در زندانهای ایالات متحده تا ۵ برابر احتمال بیشتری در بروز و ابتلاء به ویروس HIV در دو میلیون زندان فدرال و ایالتی بر اثر شیوع و گسترش تاتو و رفتارهای پرخطر جنسی وجود دارد. (Krebs, 2002: 19-49)

طرحواره قالبی تاتو و جرم و پیوند این دو با هم و در تعاقب آن ابتلاء به بیماریهای واگیر از سوی مطالعات فراوان اجتماعی - پزشکی مطالعه و بررسی شده که این امر نشانگر مسأله‌ی زایی این پدیده اجتماعی برای جامعه انسانی و خرده فرهنگ بزهکار زندانهاست. مصاحبه‌های ساخت‌یافته و هدفمند با متخصصین پوست و مسئولین بهداشت و درمان طفیلی متفاوت از نظرات را نشان داد. از کنترل، حذف و منع این پدیده شوم تا هدایت و نظارت بر انجام بهداشتی آن. شیوع گسترده خالکوبی در بین زندانیان، برخی کشورها مثل کانادا را به واکنش‌های - نظارتی واداشته است. مسئولین زندانهای کانادا برای پیشگیری از شیوع بیماریهای پوستی پروژه پیلوت یا طرح آموزش صحیح خالکوبی با سوزنهای استریل توزیع شده را به زندانیان ندانمتگاه فدرال آموزش می‌دهند که تقریباً برای هر زندانی ۵ دلار کانادایی هزینه شده است. (CBC News, 2006)

البته استفاده از سمبلها و تصاویر نژادپرستی و خاص گروه‌های بزهکار و معروف ممنوع می‌باشد. این طرح در نوع خود در زندانهای فدرال، ایالتی و جهان در سال ۲۰۰۵ بی نظیر بوده و بیشتر از همه برای پیشگیری و جلوگیری از گسترش هپاتیت نوع C و ویروس HIV اجرا می‌گردد. سازمان زندانهای کانادا هزینه کلی این طرح را ۷۰۰ هزار دلار برآورد کرده‌است.

(Ottawa Citizen, 2005)

شیوع و گسترش مسأله زای خالکوبی در بین زندانیان جامعه آماری از دید مسئولین بهداشت و درمان زندانهای خوزستان خطرناک توصیف شده است. تاکنون هیچ پژوهش علمی در زندانهای کشور به مطالعه و شیوع‌شناسی این پدیده اجتماعی - پزشکی نپرداخته است. اما تجربه حضور طولانی مدت در زندانها به عنوان پزشک و مددکار سرچشمه این قضاوت می‌باشد. مددکاران زندانها نیز به این پدیده از دریچه دیگر به این پدیده می‌نگرند:

«در گسترش این آسیب اجتماعی در بین

پزشکان) در مورد اثرات تاتو در زندانیان منفی می‌باشد.

۱۱. بین سن زندانیان نمونه و سطح گستردگی تاتوی بدن رابطه معناداری وجود دارد.

ادبیات موضوع

تعریف خالکوبی

علامه دهخدا در "لغت‌نامه" (جلد ششم) در تعریف خالکوبی آورده:

«خالکوبی: (حاصل مصدر مرکب) عملی است که بدان بشره‌ی آدمی را نگارین کنند؛ بـصـور گـلـها و یا حیوان و یا حروف و آن بوسیله آجیدن بشره با سوزن و نیل پاشیدن بجای آجده باشد.» در این فرهنگ برای مفهوم خالکوبی شش مدخل آمده که عبارتند از کبودزنی، کبودی کردن، خالکوبی کردن، وشم، وسم، وسمه زدن

(دهخدا، ۷۷۳۱، ج ۶، صص ۹۳۸۴ و ۹۳۵۰)

در فرهنگ لغت انگلیسی کالینز دانشگاه بیرمنگهام (Edi, ۲۰۰۱) معادل تعریف دهخدا برای خالکوبی، واژه "Tattoo" بصورت اسم و فعل متعدی آمده است و بیان می‌دارد:

«به عمل یا نتیجه کار نقش زدن بر روی پوست با کمک سوزنهای سوراخ‌کننده‌ی پوست و پر کرده سوراخها با مواد رنگی.»

(Sinclair; Collins Dictionary.)

(۲۰۰۱، p: ۱۵۹۸)

مدخلهای دیگر در حرف T برای این مفهوم مثل "Tattooist" (اسم فاعل) و "Tattooed" (اسم مفعول) در فرهنگ لغت فارسی - انگلیسی سلیمان حبیب آمده است. (حبیب، ۱۳۷۷: ۸۵۸)

در فرهنگ لغت انگلیسی میریام وبستر در مدخل حرف T سابقه ورود این واژه به زبان انگلیسی آمده است. طبق این فرهنگ واژه‌ی "Tattoo" در سال ۱۷۷۷ میلادی برای اولین بار در مدارک ثبت شده نمودار شد و به معنای تصاویر رنگی بر سطح بدن تعریف شده، اما در واقع در سال ۱۷۶۹ میلادی زمان اکتشافات جیمز کوک دریانورد انگلیسی در آبهای اقیانوسیه‌ی جنوبی در جزایر تاهیتی، بومیان آنجا معادل مفهومی خالکوبی: نشان و داغ در زبان انگلیسی یعنی "to Mark" را با واژه‌ی Tattaü (تاتاؤ) بیان می‌نمودند، یعنی ۱۵۰ سال قبل از اکتشافات کوک و ورود به فرهنگ لغت وبستر، نکته‌ی جالب این است که معنای دقیق و واقعی واژه تاتو

رده‌بندی می‌شوند؟

۵ - برای بیان خواسته‌ها از طریق تاتو بدن؛ زندانیان از کلمات و جملات بیشتر استفاده می‌کنند یا تصاویر؟

۶ - نظر مددکاران و مسوولین زندانها در مورد تاتو بدن چیست؟

۷- زندانیان تاتو کرده بیشتر در زندان به چه نوع اختلال جسمی دچار می‌شوند؟

فرضیه‌های پژوهش

این بررسی درصدد آزمون آماری و تعیین تفاوت معناداری فرضیات و قضایای مفروضه‌ی زیر است:

۱. مجموعه تصاویر و واحد ثبت کلمات و جملات با موضوع و مقوله دوستی و عشق به هم جنس در درجه اول تکرار پذیری قرار دارد.
۲. مجموعه تصاویر و واحد ثبت کلمات و جملات با موضوع و مقوله دوستی و عشق به غیر هم جنس در درجه دوم تکرار پذیری قرار دارد.

شیوع و گسترش مساله زای خالکوبی در بین زندانیان جامعه آماری از دید مسوولین بهداشت و درمان زندانهای خوزستان خطرناک توصیف شده است.

۳. مجموعه تصاویر و واحد ثبت کلمات و جملات با مقوله محبت خانواده در درجه سوم تکرارپذیری قرار دارد.

۴. مجموعه تصاویر و واحد ثبت کلمات و جملات با مقوله ندامت و پشیمانی در درجه چهارم تکرارپذیری قرار دارد.

۵. مجموعه تصاویر و واحد ثبت کلمات و جملات با مقوله شکایت از زندگی و خود در درجه پنجم تکرارپذیری قرار دارد.

۶. واحد ثبت مقوله عشق به غیر هم جنسی بیشتر در قالب تصاویر قرار دارد.

۷. بین نوع جرم زندانیان نمونه، سطح و گستره‌ی خالکوبی بدن رابطه معناداری وجود دارد.

۸. بین انجام تاتو بدن، بروز بیماریهای واگیر و خطرناک مثل ایدز و هپاتیت رابطه معناداری وجود دارد.

۹. سطح و تکرارپذیری تاتو کلمات و جملات بیشتر از تصاویر است.

۱۰. نظر مسوولین زندانها(مددکاران و

زندانیان زمینه‌ای شده که برخی از آنها با ادعای انجام خالکوبی نسبت به کسب درآمدهای نامشروع در قالب وادار ساختن سایر زندانیان علاقه‌مند به خالکوبی در پذیرش و قبول خواسته‌هایشان یکسری روابط اقتصادی و اجتماعی پنهان و بیمار را بوجود آورده‌اند.» (مددکار زندان سپیدار اهواز)

این کسب درآمدهای نامطلوب افراد سودجو و خاص به بهانه گسترش این هنر در زندانهای ما به دلیل پنهان بودن تاکنون توجه برانگیز نشده است. اما واقعیت وجودی این آسیب بارها مورد تایید مددکاران قرار گرفته و مطالعه خالکوبی و اثرات آن را در زندانها مطرح کرده است. این پژوهش به مطالعه و تحلیل محتوی تصاویر و نوشته‌های خالکوبی شده به روی بدن زندانیان زندانهای خوزستان در نیمه سال ۱۳۸۵ می‌پردازد و با دوربین مجهز از تک تک خالها و نقشهای تاتو بدن آنها بصورت داوطلبانه عکس برداری شد.

اهداف و سؤالات پژوهش

مبنای روش‌شناختی و تکنیک ارزیابی در این بررسی تحلیل محتوی می‌باشد، لذا در این تحقیق قبل از بیان مقولات و واحدهای ثبتی تحلیل محتوی به بیان سؤالات و اهداف اقدام می‌گردد. این پژوهش اهداف زیر را دنبال می‌نماید:

۱ - عکس برداری از نقشها و تصاویر خالکوبی شده بدن زندانیان.

۲ - مقوله‌بندی اولیه خالکوبی‌ها در مفاهیم و معرفیها.

۳ - مصاحبه ساختمند و هدایت شده با زندانیان درباره‌ی علت و چرایی خالکوبی در آنها.

۴ - مصاحبه ساختمند و هدایت با مسوولین بهداشت و درمان و مددکاران زندانها.

۵- تفکیک و تقسیم بندی خالکوبیها و عکسها در مقولات.

۶- تحلیل محتوی علمی تاتوهای بدن زندانیان داوطلب.

بر مبنای اهداف طراحی شده این بررسی درصدد پاسخگویی به سؤالات زیر می‌باشد:

۱ - چه درصدی از زندانیان اقدام خالکوبی بدن خود می‌کنند؟

۲ - چه رابطه‌ی معناداری بین نوع جرم و سن زندانیان مرد نمونه با سطح خالکوبیها دارد؟

۳- آیا بین خالکوبی بدن و شیوع بیماری‌های عفونی و واگیر رابطه‌ای وجود دارد؟

۴ - تصویر تاتو شده در چه مقولاتی

بصورت «Tattoo» به معنای ضرب آهنگ سریع و تند طبل بوده که نظامیان نیروی دریایی سلطنتی بریتانیا در زمان کوک برای خود بکار می‌بردند. تقارن جالب، هم‌سویی مفهوم ضرب آهنگ نظامی کوک و یارانش (Tattoo) با صدای ضربه‌های سریع و تند برخاسته از مجموعه سوزنهای فرد خالکوب است که جوهر را با سرعت به زیر پوست فرو می‌کند. هر چند بومیان تاهیتی این عمل را تاتاوا «Tattau» یعنی خالکوبی می‌نامیدند؛ ولی جمیز کوک و یارانش به اشتباه به دلیل قرابت لفظی آن با ضرب آهنگهای سریع طبل نظامی، آن را بصورت تاتو (Tattoo) مصطلح نمودند.

(Tattoosymbols.com, ۲۰۰۶. a)

در ویرایش ۲۰۰۲ دایره‌المعارف توصیفی هنر مک میلان (Mc Milan Art Dictionary) با ۳۰ مدخل توصیفی برای

در این فرهنگ برای مفهوم خالکوبی شش مدخل آمده که عبارتند از کبودزنی، کبودی کردن، خالکوبی کردن، وشم، وسم، وسمه زدن

کلمه خالکوبی و مشتقات آن آمده:

«هنری که وجود آن در خیلی از فرهنگ‌های جهان تایید می‌شود و قدیمی‌ترین سند مکتوب و شاهد در مورد آن به سلسله پادشاهی دوازدهم مصر باستان ۱۹۳۸ ق.م. و طبق برخی از اسناد جدیدتر به دوره‌های قبل از پادشاهی میانه و زودتر از آن هم یعنی ۴۵۰۰ سال ق.م برمی‌گردد.» (Mc Milan, ۲۰۰۲)

در اواخر قرن بیستم خالکوبی توسط دو طبقه اجتماع یعنی زندانیان و نظامیان بطور گسترده رواج یافته بود از دهه‌ی ۶۰ قرن بیستم بدین سو تغییراتی در الگوهای طبقاتی - فرهنگی تاتو رخ داده که منجر به پذیرش الگوها و سبکهای هنری تاتو گردیده؛ مجموعه طرحهای آن بطور وسیعی از الگوهای کهن و سنتی ژاپن و اقیانوسیه اخذ شده است. (Sayce, ۲۰۰۶)

در دایره‌المعارف ادیان مک میلان (Encyclopedia of Religion, ۲۰۰۲)

۶۱ مدخل جدید در این باره آمده است:

«نقاشی رنگی خالکوبی بر روی صورت، دستها و بدن به عنوان نوعی پوشش در متون مذهبی و به عنوان یک سند ظاهری اصیل و

نمادین است. در عصر ماقبل صنعتی نشانه‌های تاتو دقیقاً جایگاه طبقاتی - اجتماعی فرد را در گروه، کلان خویشاوندی و توتمی او، مقوله طبیعی سن و جنس، دسته‌ای مخفی و وابستگی فرد مبارز بدان را نیز نشان می‌دهد. خالکوبی امروزه بیشتر از همه در حال تبدیل شدن به یک انتخاب فردی - سلیقه‌ای با هدف اظهار خود می‌شود و به عنوان یک تکنولوژی هنری در حال رشد مثل سوزن خالکوبی الکتریکی (تفنگ تاتو) مطرح می‌گردد. زنان و مردان قرن بیستم طرحهای مهیج و زیبای تاتو را در تداوم تاریخی سنتهای طبیعت، انسانیت و خدا بکار خواهند برد.» (Mc Milan, ۲۰۰۲)

در نسخه جدیدتر این دانشنامه به این امر اشاره شده است:

«ساختار دگرگون خواه خالکوبی در چند دهه‌ی اخیر رخ داده است ... توریسم بین‌المللی، تاکید بر ارزشهای فردی، دموکراسی و تکنیک‌های تجربه فردی - خصوصی با تقویت هنر خالکوبی به نظر نشانه‌ای از احیاء مجدد آن را برای ما در قرن آینده نوید می‌دهد.» (Ibid, ۲۰۰۲)

با همه این تعاریف هنوز در بیان معنای واقعی لفظ «Tattoo» اختلاف وجود دارد؛ ولی این اشتراک نظر وجود دارد که این واژه از ریشه کلمه پولینزیایی «T» به معنای چسباندن اخذ شده است. (Vitarelli, ۲۰۰۶)

تبیین‌های نظری خالکوبی و پوشاک

دیدگاه‌ها و تئوریهایی که مورد پژوهشی - تجربی خود را خالکوبی قرار دهند؛ چندان فراوان نبودند. اکثر دیدگاه‌های نظری، خالکوبی را به عنوان مصداقی جنبی از پوشاک انسانی مورد مطالعه قرار داده‌اند. ویلسون (۱۹۸۵) با مطالعه پوشاک و رفتارهای کنشی پوشش در انسانها، پوشاک را ابزاری غیرکلامی در شناخت و آگاهی می‌داند. او معتقد است اولین ابزارهای پوشاکی در انسانها شامل: نقاشی و نگارگری بدن، نصب و آویزان کردن جواهرات و سنگهای قیمتی، انوان ماسکها، پلاک کوبی و خالکوبی می‌داند. در ساختار نظام فرهنگی حتی تا عصر مدرنیته ما پوشاک دارای کارکردهای اجتماعی، روانی و زیبایی شناختی بوده و به عنوان نوعی ابزار و کنش ارتباطی متقابل در معرفی هویت فرهنگی، قومی، گروهی و فردی اعضای یک جامعه ایفای نقش می‌کند. گاهی نیز این ابزار

ارتباطی در ساختن تعارض آمیز با پوشاک حقیقی و هنجارمند جامعه کلان، بیانی از هویت اعتراض آمیز و متفاوت افراد است.

(Wilson, ۱۹۸۵)

در پژوهش استون (۱۹۶۲) بیان شده:

«ادارک ما از دیگران و حتی خودمان محور فهم و شناختمان از جهت اجتماعی است؛ جهانی که بنای آن بر کنش متقابل نمادین روز مره (Symbolic Interaction) قرار دارد. تاتو نیز کارکردی همین گونه داشته است در عین وجود تمایزات درونی بسیار با هم و این امکان که خالکوبی کردن امکان دفع و طرد فرد از جامعه را نیز دارد.»

(Stone, ۱۹۶۲)

استیل (۱۹۸۵) ارتباط متقابل لباس و پوشاک با بخشی از ساخت شخصیت «خود Self» را مهم می‌داند و می‌گوید ارتباط آنها معنادار است و منعکس کننده شمایی کلی و خاص از بدن، خودآگاهی فردی و حضور اجتماعی فرد است. مطالعات مردم‌شناختی اخیر وی کارکرد پوشاک را بهبوددهنده طبیعت ساختی بدن، زیباسازی و انسانی‌تر کردن بدن افراد معرفی نموده است و در این میان تاتو فردی‌ترین و «خود»ترین نوع پوشاک انسانی است. خالکوبی بیانی از هویت درونی - شخصی فرد است؛ آن‌گونه که هست یا دوست دارد که باشد. (Steele, ۱۹۸۵)

به اعتقاد ویلسون (۱۹۸۵) تاتو می‌تواند از لحاظ زیبایی پوشاک باشد اما بیشتر از همه هویت، وابستگی ملی و پیوند دهنده‌ی افراد است. پوشاک اولیه بیشتر از همه نشانی از اعتراض سیاسی - ملی مستقیم افراد بوده است. مثل منع ایرلندی‌ها در قرن شانزدهم در پوشیدن لباسهای محلی و جلوگیری از اسکاتلندیها در پوشیدن دامن مردانه در قرن هیجدهم بعد از نبرد کلودن (Culloden) که در واکنش به این ممنوعیتها گروه‌های مخالف محلی با خالکوبی خود به نقض این قوانین می‌پرداختند. (Wilson, ۱۹۸۵)

در قرن نوزدهم پوشاک در جامعه صنعتی جدید نشان کاملی از طبقه‌بندی اجتماعی است. خاصیت متغیرپذیر پوشش همواره وجود داشته است؛ ولی تاتو این گونه نیست و تا زمان مرگ فرد و یا پاک کردنش وابسته به شخصیت فردی می‌گردد. این ثبات شکلی عاملی در وادار نمودن افراد به تفکر درباره‌ی تاتو شدن یا نشدن است. (Lawrence, ۲۰۰۵)

گرومیت (۱۹۸۳) می‌گوید:

Coe & (Raz, 1992) راز این امر را یک رسم سمبلیک در بین اعضای یاکوزا می‌داند. آلبرو (1990) به پیروی از طرح نظری ماکس وبر می‌گوید:

«تاتو همچنین نشانی برای پوشش و معرف جنسیتی است. این بیان جنسیتی تاتو، راهی در فهم رشد خالکوبی زنان و انجام تاتو از سوی هر دو جنس است که می‌تواند تحول و دگرگونی در جامعه را در ارجاع به چیستی و چرایی کار مردم در اجتماع توضیح دهد.»

(Albrow, 1990)

پژوهشهای لوندردی و بونفوند (1988) نشان داد که تاتو به عنوان یک رسم و آیین ماندگار در گروه‌های جدید مثل ارتش، دریانوردان و لژیون خارجی فرانسه نشانه بزرگی و مردانگی اعضا است؛ اما امروزه بیشتر یک مد و پوشش تقلید است.

(Lundry & Bonnefond, 1988)

«افراد یک جامعه پیوسته جلوه‌های زیباشناسانه‌ای از سیمای ظاهریشان در اجتماع خود به دیگران نشان می‌دهند.»

روش‌شناسی پژوهش

روش تحقیق: تحلیل محتوی

روش تحلیل محتوی فنی است برای کسب نتایج پژوهشی از طریق بیان عینی و منظم ویژگی مشخص پیامها (هولستی، 1373: 82) و همچنین تحلیل محتوی تکنیکی پژوهشی برای استنباط تکرارپذیر و معتبر از داده‌ها در مورد متن آنهاست. (کرپیندورف، 1373: 52) تحلیل محتوی روشی است برای جمع‌آوری اطلاعات و تحلیل آن در این روش به جای مشاهده و بررسی مستقیم کردار و اعمال انسانها یا پرسش در مورد آنها، به ارتباطاتی که آنان به وجود آورده و پیامهایی که رد و بدل کرده‌اند؛ توجه نموده و در مورد آن سئوال و تحلیل می‌شود. تحلیل محتوی، متون نامه‌ها و رساله‌ها، دفاتر خاطرات، سخنرانی‌ها، مقالات، صورتجلسات، کتب اشعار، نقاشی‌ها و تصاویر، قوانین و هر سند دیگری را مطالعه، ارزیابی و بررسی می‌نماید. این فن، تکنیکی غیرمداخله‌ای و غیرواکنشی است و چون اسناد مورد مطالعه و متون مورد تحلیل قبلاً ثبت و ضبط شده، بنابراین صاحبان اسناد و مؤلفان آثار را به کار تحلیل، واکنشی و عکس‌عملی و همچنین تحلیلگران

آن می‌داند.» (Sanders, 1988)

شمای ظاهری فرد، اساسی‌ترین مؤلفه جامعه‌ی تأثیرگذار در زندگی انسانها است. جامعه انسانی حتی تا زمان ما هم نسبت به جلوه‌های ظاهری متفاوت افراد دیدگاهی غیرتساهل‌آمیز دارد. (Plermo, 2004)

بیان غیرعادی بدن هر چند مثل جلوه‌ی عادی آن در جامعه پذیرفته شده است ولی همچنان تصورات قالب خاصی در مورد افراد تاتو شده وجود دارد. تصمیم‌گیری در انجام تاتو به عنوان یکی از جلوه‌های آرایشی بدن، تجربه فرد را از «خود» فیزیکی‌اش تغییر داده و کنشی متقابل اجتماعی‌اش را دگرگون می‌نماید. اروین گافمن (1963) از تاتو به عنوان «داغ خاص و قابل مشاهده‌ی اثرگذار بر ساخت کنش متقابل اجتماعی روزمره‌ی افراد» نام می‌برد که بسته به سطح مشاهده‌پذیر آن دارد. گرومت (1983) با مطالعه تاریخ اجتماعی تاتوی غربی به این نتیجه رسیده است که فرد دارای خالکوبی با نوعی از خودبیگانگی نسبت به شبکه هنجارها و ارزش‌های جامعه‌اش روبروست.

(Grumet, 1983)

ساندرز (1989) از تاتو با عنوان نوعی «داغ» و آنگ خود خواسته که به طور نمادین فرد را از جامعه کلان دور می‌نماید؛ نام می‌برد و نظریات خرده فرهنگ‌های بزهارکار می‌توانند بخوبی این واژه و مفهوم را تبیین نمایند.

(Sanders, 1988)

هب‌دیج (1979) بیان کرده که این گروه از افراد تاتو شده در طول حیاتشان ارزشها و هنجارهای گروهی خاص خودشان را ترویج و اشاعه داده که طبیعتاً در تمایز با دیگر اعضای جامعه خودشان است. هنوز هم در جامعه غربی (اروپا) به دلیل تصویر تاریخی نامطلوب تاتو در بین اذهان مردم مثل زندانیان و گروه منفی و بزهارکارپرور یاکوزا، خالکوبی همچنان زشت و نامطلوب جلوه می‌نماید.

(Hebdijs, 1979)

پژوهشهای کو و همکارانش در سال 1993 نشان داد؛ خالکوبی هویت مردانه‌ای را مثلاً در گروه‌های نظامی شکل می‌دهد که نشان‌دهنده‌ی نقش جنسیتی خاص مردان است. فرد برای عضویت و نشان دادن این مردانگی و معرفی دگرسانی از بدن خود خالکوبی می‌کند و او برای عبور از این روند پذیرش در گروه با تحمل درد ناشی از تاتو مردانگی‌اش را نشان می‌دهد. (Et al, 1993)

«تجربه ناخوشایند بسیاری از افراد تاتو شده ناشی از این است که خالکوبی انعکاس از سبزه‌های هویتی گذشته‌ای است که ممکن است تداوم نداشته باشد. تاتو ناشی از احساس تمایز آمیز و متفاوت بودن در سن 18 سالگی است، احساسی که در سن 40 سالگی دگرگون می‌شود.» (Grumet, 1983)

چاپکیس (1986) رشد سریع خالکوبی در بین زنان غربی بر مبنای مؤلفه‌های تمایز جنسیتی و بعضاً در هم را به چالش طلبیدن احساس بیننده نسبت به هویت فردی، سلسله مراتب اجتماعی زنان توجه برانگیز می‌داند.

(Chapkis, 1986)

خالکوبی مردانه بیشتر از همه دارای هویت سمبلیک سرشار از علاقه‌مندی‌های عوامانه، پیوندها و اظهارات آزادی خواهانه از جامعه هر روزه و عادی و جلوه‌ای از تظاهر مردانگی است. (Sanders, 1988)

چاپکیس (1991) همچنین معتقد است فمینیسم نزاعی بین رفتار جنسی مورد انتظار و تظاهر نقش جنسیتی ایجاد کرده است. کنشهایی را در خارج از نقش‌های عادی جنسیتی مجاز دانسته که تاتو در زنان راهی در بیان این تفاوت است. پذیرندگی خالکوبی در زنان ناشی از رشد جمعیت زنان علاقه به تاتو است؛ ولی با وجود این رشد جمعیت و تساهل‌ها، زنان خالکوبی شده هنوز در اقلیت‌اند. (Chapkis, 1986)

انتقاد جنبش فمینیستی - جامعه‌شناختی بر تب زیبایی زنانه بر این جنبه جسمانی تأکید دارد که زیبایی یک ملاک ارزیابی در زنان است تا مردان مثل هنجارهای زیبایی. زنان با روی آوردن به تاتو به ویژه با طرح‌های خالکوبی مردانه نسبت به این ملاک ناعادلانه ارزیابی واکنش نشان می‌دهند. (Ibid, 1986)

ساندرز (1989) در لحنی همانند دیدگاه کنش متقابل نمادین گافمن (1959) به تأثیر جلوه ظاهری افراد بر هویت، خودآگاهی و کنش متقابل شان با دیگران اهمیت می‌دهد. او می‌گوید:

«افراد یک جامعه پیوسته جلوه‌های زیباشناسانه‌ای از سیمای ظاهریشان در اجتماع خود به دیگران نشان می‌دهند، چون این ظاهر شدن در جامعه در کسب درصد بالایی از روابط اجتماعی و جذابیت بیشترشان ضرورت زیادی دارد. او همچنین مطالعات و اهمیت‌دهی بالای تحقیقات اجتماعی به اثر هاله‌ای شخصیت انسانی را نشانه‌ی اهمیت

و محققان را در کار تألیف و تدوین و ایجاد اسناد و مدارک مداخله و سوگیری نیست.

۱- وجوه و اجزای تحلیل محتوی: در تحلیل محتوی انتخاب داده‌ها را باید با چیزی که تحلیلگر در پی آن است؛ توجیه کرد. در اینجا به بیان وجوه و عناصر روش شناختی تحلیل محتوی بررسی حاضر اشاره می‌گردد.

۱-۱- عناصر شناختی تحلیل محتوی: کریپندورف معتقد است که منابع نوعی شناخت مربوط به متن عبارتند از: نظریه‌ها و مدل‌ها. تجربه محقق، متخصصان یا خبرگان کیفیات نمادین داده‌ها است. (کریپندورف، ۸۷۳۱: ۳۳۲-۹۲۲) همین شناخت است که پژوهشگر را قادر می‌سازد داده‌هایش را در متن مناسبی قرار دهد و آنها را نشانه پدیده‌های خارج از داده‌ها به حساب آورد و بدین ترتیب وی مجهز به پلی منطقی برای استنباط گردد.

۲- طرح نمونه‌گیری: محقق با توجه به جامعه آماری داده‌های ممکن باید راهی برای کسب همه آنها یا نمونه‌ای از آنها پیدا کند. (همان منبع، ۱۳۷۸: ۲۳۲) بنابراین طبق این نظریه جامعه آماری ما کلیه زندانیان محکوم در زندانهای خوزستان است که بروی قسمتی از بدن خود اقدام به خالکوبی کرده‌اند. نمونه‌گیری در این بررسی از نوع نمونه‌گیری در دسترس بوده و از خالکوبی‌های بدن زندانیان داوطلب با رعایت جوانب امنیتی و حفظ هویت آنها بصورت ناشناس با دوربین عکاسی دیجیتال سونی مدل ال سی ۱۲۵ عکسبرداری شد.

۳- طرح کدگذاری: اصولاً با بررسی کلیه پژوهش‌هایی که تکنیک تحلیل محتوی را بکار برده‌اند و در مرکز رساله‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبایی، بهشتی و تربیت مدرس در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا موجود می‌باشند، به این امر پی برده می‌شود که محققان دستورالعمل‌های جدیدی را برای کدگذاری تنظیم کرده‌اند، ولی اکثر دارای چارچوب اصولی اولیه‌ای هستند که حاوی عناصر زیر است:

۳-۱- مقوله‌بندی: مسأله اصلی در هر طرح پژوهشی گزینش و تعریف مقوله‌هاست. فضایی که واحدهای محتوی باید در آن طبقه‌بندی شوند. (هولستی، ۳۷۳۱: ۶۱۱) مقوله‌ها در اصل با فرضیه‌ها در ارتباطند. در مواردی می‌توان گفت که همان فرضیات هستند که در قالب معرف‌ها ترجمه شده‌اند. (ساروخانی، ۷۷۳۱: ۳۰۰)

مهمترین اصل درباره مقوله‌ها این است که مسأله پژوهشی محقق را منعکس کنند؛ بدین معنا که تحلیلگر باید از یک سو متغیرهایی را که با آن سر و کار دارد به روشنی تعریف کند «تعاریف نظری» و از سوی دیگر باید شاخص‌هایی را که اطلاعات محتوی بر آن اساس در مقوله قرار می‌گیرد؛ تعریف کند «تعاریف عملیاتی». (هولستی، ۳۷۳۱: ۹۴۱-۸۴۱)

۳-۲- مقوله‌ها و ابعاد آنها:

۱. دوستی و عشق به هم‌جنس (هم‌جنسگرایی): مجموعه تصاویر، اسامی، کلمات، جملات که در وصف و محبت فردی از هم‌جنس زندانی بیان گردد.

۲. دوستی و عشق به غیرهم‌جنس (غیر هم‌جنسگرایی): مجموعه تصاویر، اسامی، کلمات و جملات که در وصف و محبت فردی از غیرهم‌جنس زندانی بیان گردد.

۳. محبت خانواده: تصاویر، سمبلها، کلمات و جملاتی که حاوی نام و مشخصات خانوادگی و نسبی زندانی باشد.

۴. نصیحت و اندرزها: کلمات و جملاتی که نشانگر حس اندرز و نصیحت به خود یا دیگری است.

در تحلیل محتوی انتخاب داده‌ها را باید با چیزی که تحلیلگر در پی آن است؛ توجیه کرد.

۵. شکایت از زندگی و خود: کلمات و جملاتی که حاوی مضمون شکایت آمیز و گلایه‌مندی از دنیا، زندگی و خود فرد باشد.

۶. حیوانات و پرندگان: بیشتر از همه تصاویر و تا حدودی کلمات و جملاتی که درباره‌ی مفاهیم مرتبط با حیوانات و پرندگان مثل عقاب، شیر، پروانه، گرگ، سگ، کبوتر و ... باشد.

۷. وسایل و اشیاء غیر جاندار: تصویر، کلمات و جملاتی که معرف ابزار و وسایل و مناظر طبیعی باشد.

۸. زمان و مکانهای واقعی: تصویر، کلمات و جملاتی که معرف زمان و مکان معینی باشد مثل اسامی شهرها و روستاها، ایام خاص و معینی از سال.

۹. سمبلها و مفاهیم انتزاعی: بیشتر از همه تصاویر و تا حدودی کلمات و جملات که به پدیده‌ها و اشیاء مجازی و غیر عینی اشاره دارد. مانند تصاویری انتزاعی و خیالی از خوبی، بدی، شر، شیطان، عشق و نفرت ...

۳-۳- واحدهای تجزیه و تحلیل: علاوه بر تعریف مقوله‌هایی که اطلاعات براساس آن طبقه‌بندی می‌شود؛ تحلیلگر باید واحدهای کدگذاری را تعیین کند. نخستین گزینش با واحد ثبت آغاز می‌شود:

الف: واحدهای ثبت: بخش خاصی از تحلیل محتوی که با قرار گرفتن در مقوله‌ای معین مشخص می‌شود. در تحلیل محتوی‌ها واحدهای ثبت بیشتر از همه کلمات، نمادها، تصاویر، موضوعات یا مضمون‌ها، شخصیت‌ها، جمله و پراگراف، عنوان و زمینه است. (همان منبع، ۳۷۳۱: ۴۸۱) واحد ثبت در این بررسی تصاویر، کلمات و جملات بیش از دو کلمه بیان و تحلیل شدند.

ب: واحد متن: در این پژوهش واحد متن، بدن تک تک زندانیان نمونه آماری می‌باشد.

۴- اعتبار و روایی:

در هر پژوهش دو مسأله همواره مطرح است و جزء لاینفک تمام تحقیقات است که جداگانه مورد بحث قرار می‌گیرد:

الف: روایی یا پایایی: یعنی رسیدن به نتایج مشابه با بکارگیری معیارهای تکراری و ثابت با ابزار یکسان، روایی مقوله بستگی به توانایی تحلیلگر در تنظیم مقوله‌هایی دارد که مدارک تجربی موجود درباره آن به اندازه کافی روشن باشد؛ بطوریکه داوران با صلاحیت به اندازه کافی در مورد تعلق یا عدم تعلق مجموعه‌ای خاص به مقوله‌های مورد نظر توافق داشته باشند. (همان: ۱۱۲) تکرارپذیری پژوهش، نتایج مشابه و قدرت تعمیم از خصایص مهم روایی یک پژوهش است. (ساروخانی، ۷۷۳۱: ۸۷۲) پایایی را به سه بخش تقسیم می‌کنند: پایداری، بازنمایی و دقت.

ب: اعتبار: بدست آوردن اینکه ابزار آزمون آنچه را اندازه می‌گیرد که هدفش می‌باشد. زمانی ابزاری مثل دماسنج دارای اعتبار است که حتماً میزان حرارت و برودت هوا را بسنجد نه مثلاً وزن اشیاء را. هر چند برخی از محققان این دو پدیده را مشابه هم ترجمه و بکار می‌برند. ولی در این بررسی سعی بر آن است که اعتباریابی و پایایی سازی پژوهش و تحلیل به صورت منفک آورده شود.

۴-۱- اعتبار یابی: بصورت کد گذاری از طریق دو نفر کدگذار بی اطلاع از عملکرد همدیگر و جداگانه اعمال گردید و سپس قابلیت اعتماد آن را با فرمول ضریب پایایی محاسبه نمودیم که CR: ۰/۸۲. در حد بهینه‌ای بدست آمد و به معنای ۲۸ درصد

از نمونه آماری تحلیل محتوی حذف شد. هر چند در مصاحبه‌های صورت گرفته با زندانیان نمونه به خالکوبی این قسمت از بدن اشاره کرده‌اند. هر یک از این سه قسمت مکانی به اختصار با توجه به سلسله مراتب اهمیت و اثرگذاری؛ مکان اول، مکان دوم و مکان سوم نامیده شدند.

۵-۳- رنگ آمیزی: تصاویر رنگی از تصاویر سیاه توجه برانگیزتر و مهم‌ترند که در این شاخص دو ملاک رنگی یعنی حداقل دارای دو رنگ غیر از سیاه و ملاک دوم سیاه بودن آن است. هر چند اکثر خالکوبی‌ها با توجه به موقعیت زمانی و تمکن مالی افراد در سطح بالایی نبودند.

۵-۴- تکرار پذیری: تکرار شدن یک تصویر، کلمه یا محتوای یک جمله در خالکوبی‌ها نشانگر اهمیت‌دهی به آن از سوی فرد تاتو شده یا از طرف تمام زندانیان است، لذا طبق منطق تحلیل محتوی - هر چقدر یک واژه از تکرار بیشتری برخوردار باشد، نشان دهنده مساله زا و با اهمیت بودن آن و مقوله وابسته‌اش است. - این شاخص در رده‌بندی واحدهای ثبت منظور شده و در نهایت در جدولی جداگانه میزان تکرار پذیری هر کدام از واحدهای ثبتی در هر مقوله آورده می‌شود.

۶- واحد ثبت غیرمصور (کلمه - جمله): بر مبنای تقسیم‌بندی و تعریف کلمه در زبان فارسی به کلیه نگاهشده‌ها و واژگان خالکوبی شده اعم از صفات، افعال، ضمائر، حروف اختصاری، آدات صوت و اسامی اعلام بروی واحدهای متنی مدنظر می‌باشد. در صورتی که مجموعه‌ای از حروف دارای دو مفهوم زمان و عمل معینی بوده که معنای روشن و بسیط داشته و بیش از دو کلمه باشد؛ جمله نامیده و به عنوان یکی از واحدهای ثبتی یعنی «جمله» لحاظ می‌شود.

۷- ابزار جمع‌آوری اطلاعات تصاویر تاتو شده: در مجموعه محقق حتی در کیفی‌ترین پژوهش‌ها ملزم به ساخت و طراحی ابزار و تکنیکی است که براساس اهداف و در راستای مسأله پژوهش اقدام به جمع‌آوری اطلاعات مورد نظر از نمونه‌ها نماید. پس این بررسی نیز بر این مبنای بوده و طبق فرم آزمون (ضمیمه ۲) و با کمک این ابزار به جمع‌آوری مفاهیم و مقوله‌ها پرداخته است. برای هر تصویر، واژه یا جمله تاتو شده بر بدن زندانی، یک نسخه از این آزمون تکمیل گردید. در کنار جمع‌آوری اطلاعات از طریق

هر چه تصویر بر حسب سانتیمتر بزرگتر باشد؛ نشانه‌ی اهمیت بیشتر آن است؛ این شاخص در سه قسمت کوچک، متوسط و بزرگ منظور گردید.

۵- واحد ثبت تصویر: همانطور که در تعریف تحلیل محتوی به عنوان تکنیک درک مفاهیم درونی پدیده سخن به عمل آمده، پژوهشگران می‌توانند به تحلیل تصاویر و عکس‌ها بپردازند. از آنجایی ایجاد ارتباط و ارسال سخن و درون‌مایه پیام از سوی فرستنده راحت و دریافت و درک پیام از سوی گیرنده سریع‌تر صورت می‌گیرد و نیز طبق نظر پیلاژه، درک و تحلیل محرکها از طریق موارد شهودی و عینی از سوی فرد سریعتر و با ثبات‌تر انجام می‌شود. (ماسن، ۲۸۳۱: ۱۵۲)

لذا اهمیت و اثرگذاری تصاویر بر بیننده بسیار زیاد است. در این راستا نیز ما درصدد برآمدیم واحد مهم ثبتی را تصویر و نمادهای تصویری قرار دهیم. به همین منظور آن دسته از تصاویر و نقاشیهای سمبلیک که معرف مقولات طرح پژوهش است و طبق شاخصهای تعیین شده ارائه شده بودند، کدگذاری گردید. البته در این واحد شاخص‌های تکرارپذیری، رنگ، اندازه و جای تصویر بر روی بدن تعیین شد. برخی از شاخص‌های واحد ثبتی تصویر به قرار زیر می‌باشد:

۵-۱- هر چه تصویر بر حسب سانتیمتر بزرگتر باشد؛ نشانه‌ی اهمیت بیشتر آن است: این شاخص در سه قسمت کوچک، متوسط و بزرگ منظور گردید. با توجه به سطح بدن یا واحد متنی لذا طبق تقسیم‌بندی شاخص اندازه، تصویر کوچک را تصاویر کمتر از ۳×۳ سانتی‌متر، تصویر متوسط را حد فاصل بین اندازه‌های ۳×۳ و ۶×۶ سانتی‌متر و تصاویر بیشتر از ۶×۶ سانتی‌متر را بزرگ لحاظ کردیم.

۵-۲- مکان تصویر: در این شاخص اینگونه استنباط می‌شود که تصویر (۱) بر روی اندامهای بدون پوشش لباس مثل دستها، صورت، سر و گردن نزد فرد خالکوب بااهمیت‌تر و در گیرنده پیام مؤثرتر خواهد بود. بعد از آن به ترتیب (۲) نیم تنه بدن از ناحیه زیر گردن تا زیر شکم، (۳) اندامهای تحتانی از باسن تا نوک انگشتان پا درجه‌بندی و شاخص‌سازی شد. بدلیل عدم امکان عکس برداری از قسمت باسن و اندام‌های تناسلی و رعایت ملاحظات اخلاقی این بخش بدن

تشابه در نتایج دو آزمونگر است.

(سیف، ۹۷۳۱: ۶۴۳)

۴-۲- سنجش پایایی: برای تعیین میزان عدم تغییر تحلیل محتوی و ثبات مقولات طی دو زمان جداگانه از سوی محقق آزمون و آزمون مجدد اجرا گردید، و به روش بازنمایی پایایی داده‌ها سنجیده شد. هر چند برای سنجش پایایی، قابلیت اعتماد آزمون و ابزار اندازه‌گیری طرق مختلفی وجود دارد مانند بازآزمایی، هم‌تاسازی یا روش موازی، تنصیف یا دو نیمه‌سازی، روشن کردن - ریچاردسون و بازنمایی ولی در این بررسی، روش بازنمایی (Reproducibility) مفیدتر بوده که در بالا ذکر گردید. نمرات حاصل دو آزمون مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت و سپس ضریب همبستگی آنها محاسبه و ارزیابی شد. این ضریب قابلیت اعتماد ابزار آزمون را نشان می‌دهد. از آنجایی که متغیر اصلی یا مقوله‌های مورد بررسی، اسمی بوده لذا تحلیل آماری آن از نوع تحلیل ناپارامتریک می‌باشد. (سرمد و همکاران، ۱۳۸۲: ۱۶۶)

هر گاه پیش فرض‌های مربوط به ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون صادق نباشد یعنی مثلاً متغیر آزمون رتبه‌ای - اسمی است؛ از شاخص‌های پارامتری همبستگی نمی‌توان استفاده کرد. در این حالت از شاخص‌های ناپارامتری استفاده می‌شود که بر حسب متغیر موردی آزمون و تعداد آن نوع همبستگی متفاوت خواهد بود مانند ضرائب همبستگی فی Φ و C کریمر، رتبه‌ای اسپیرمن r_s ، رتبه‌ای تائو کندال t و آماره‌ی گاما G . (همان منبع، ۲۸۳۱: ۲۲۳-۲۲۰)

در بازنمایی از تحلیل محتوی خالکوبی‌های بدن مردان زندانی از آنجایی که مقوله حاضر اسمی ارزیابی می‌گردد. در این حالت متغیرهای مورد بررسی در مقیاس اسمی اندازه‌گیری شده؛ لذا ما دو دسته متغیر داریم. با توجه به تقارن هر دو، رابطه همبستگی مناسب بر سنجش با آزمایی و متعاقباً پایایی داده‌ها، ضریب همبستگی فی Φ می‌باشد.

(همان: ۳۲۲)

نمره‌ی حاصل عددی حد فاصل $+1$ و -1 بوده که هر چه عدد حاصل به سوی $+1$ نزدیکتر می‌گردد؛ پایایی تحلیل محتوی نتایج از طریق بازآزمایی بیشتر خواهد بود. در انجام کلیه مراحل آماری این طرح از نرم افزارهای EXCEL و SPSS استفاده شده است. (هومن، ۱۳۷۸: ۲۶۲-۲۶۰)

تحلیل محتوی به طراحی آزمون شیوع شناسی خالکوبی زندانیان TEQ اقدام شده که با نتایج تحلیل محتوی مقایسه گردید.

تحلیل داده‌ها:

۱- بیان توصیفی یافته‌ها

۱-۱- توصیف یافته‌های تحلیل محتوی: از ۲۵۰ عکس و تصویر گرفته شده جمعاً ۷۵۳ نقش یا طرح تاتو بروی بدن زندانیان مرد اهوازی مورد تحلیل قرار گرفت. اکثر نقشها بر اثر مرور زمان یا عدم مهارت فرد خالکوب تا حدودی غیرهنری و در بخش اپیدرم پوست رنگدانه‌ها پخش شده‌اند. البته برخی از نقوش کاملاً ماهرانه و زیبا بودند، ولی جملات و کلمات خالکوبی شده زیبایی و نگارگری مطلوبی نداشتند. (۶۷ درصد) (نک: تصویر شماره یک)

طرحها را نقوش مصور تشکیل می‌دهند که بیشتر از همه تصاویر حیوانات وحشی و درنده (۱۵ درصد) مثل شیر، عقاب، مار، عقرب و بعد از آن رخ یا نیمرخ و بعضاً بدن کامل یک زن (۱۴ درصد) گاهی بصورت مصلوب و قربانی شده بودند. (نک: تصویر شماره دو)

در مقوله وسایل و اشیاء غیرجاندار بیشتر از همه ابزاری شبیه خنجر، دشنه و گاهی بلندتر به شکل شمشیر ۲۹ درصد طرحهای این مقوله را تشکیل می‌دادند و این نقش بیشتر در ناحیه پشت از زیر گردن تا پایین کمر خالکوبی شده که نشانگر خیانت در دوستی و رفاقت و به منزله از پشت خنجر

خوردن است. (شاخص مکان دوم آزمون تحلیلی محتوی تاتو) طرحهای خالکوبی در مقولات دوم (عشق به غیرهم‌جنس)، ششم (حیوانات)، هفتم (اشیاء غیرجاندار) و نهم (مفاهیم انتزاعی) بیشتر از نوع تاتوی مصور و نقشها بودند، ولی در مقوله‌های اول (عشق به هم‌جنس)، سوم (محبت به خانواده)، چهارم (نصیحت و اندرزها)، پنجم (شکایت از زندگی و خود) و هشتم (زمان و مکان) طرحها بیشتر

غیرمصور یعنی در واحدهای ثبتي کلمات و جملات بودند. (نک: تصویر شماره سه) در واحد ثبتي کلمه، نوع و قالب آن اکثراً اسم علم (۲۶ درصد) بوده که بیشتر اسماء علم مذکر و هم‌جنسها هستند طبق یافته‌های مصاحبه موردی به احتمال زیاد اسم فرد خالکوب یا دوست و شریک جنسی هم جنس زندانی است که بر حسب عشق و علاقه روانی - جسمانی بروی بدن زندانی

تصویر شماره ۲: الگوی تصویری شایع در تاتوی مجرمانه مردان

طبق یافته‌های مصاحبه موردی به احتمال زیاد اسم فرد خالکوب یا دوست و شریک جنسی هم جنس زندانی است که بر حسب عشق و علاقه روانی - جسمانی بروی بدن زندانی تاتو شده است.

تاتو شده است. دومین نوع و قالب واحد ثبت کلمه، حروف اختصاری انگلیسی (۹۳ درصد) بودند که حرف اول نام دوست یا فرد مورد علاقه زندانی (غیرهم‌جنس) است.

زندانیان مرد نمونه علاقه و دوستی به همجنس خود را در واحد ثبت کلمه، قالب اسم علم به زبان فارسی و به صورت اسم کامل تاتو شده بیان می‌نمودند، ولی دوست و معشوق غیرهم‌جنس خود را در واحد ثبت کلمه، قالب حروف اختصاری انگلیسی تاتو نموده‌اند که به احتمال برای پنهان‌کاری بخاطر عدم افشای نام معشوقه‌شان در بین گروه بزهکار و پیشگیری از هرگونه توهین و هتاکي رقیب احتمالی برمی‌گردد. (مصاحبه با نمونه‌ها؛ نک: تصویر شماره چهار)

در واحد ثبت جمله زندانیان بیشتر در سه مقوله محبت خانواده، اندرزها و شکایت از خود و زندگی و آن هم در قالب اشعار و جملات ناقص و خبری ساده خالکوبی کرده‌اند. (ر.ک: ضمیمه یک)

دو نکته قابل اشاره در واحد ثبت جمله؛ در مقوله محبت خانواده: عشق، علاقه و تجلیل

تصویر شماره ۱: الگوی عجیب در توجه به غیرهم‌جنس در یک زندانی، ۱۳۸۵

در واحد ثبت کلمه دیده شدند.

جدول ۱: فراوانی درصدی خالکوبی مقولات نه گانه در واحدهای ثبتی،

۱-۲- توصیف یافته‌های آزمون شیوع شناسی خالکوبی TEQ: پس از توزیع آزمون بین دو دسته از زنان و مردان زندانی که بدن خود را خالکوبی کرده‌اند؛ داده‌های توصیفی زیر بدست آمد که در جدول دو بروشنی آمده است.

به روش آزمون آلفای کرونباخ اعتبار آزمون TEQ در حد مطلوب $\alpha: 0.75/0$ بدست آمد. بخش دیگری از اعضای جامعه مورد مطالعه مددکاران زندانهای خوزستان بودند که در پاسخگویی به سئوالات بالا تفاوت معناداری بین پاسخها مشاهده نشد. با این

تصویر شماره ۳: شیوع بالای تاتوی حیوانات درنده نشان‌دهنده ساخت مردانگی قدرت و خشونت (پشت بدن)

تصویر شماره ۴ : قالب حروف اختصاری انگلیسی کاربرد فراوان در تاتوی نام معشوقه برای مردان زندانی دارد. (بیرون بازوی چپ)

تفاوت که مددکاران زن معتقد به عدم شیوع و گسترش تاتو در زندانیان زن بوده‌اند. اکثر مددکاران (۷۰ درصد) نگرش منفی نسبت به خالکوبی داشته و آن را نشانی از آسیبهای روانی - شخصیتی افراد می‌دانستند.

کل تصاویر قرار داشتند. مکان دوم (از زیر گردن تا بالای باسن) با توجه به گستردگی و سطح بیشتر آن نسبت به مکان اول (صورت و گردن، تمام سطح دستها) از نقشهای بزرگتری برخوردارند و نقشهای کوچکتر و واحد ثبتی کلمه در مکان اول بیشتر دیده شد.

از سختی‌ها و زجر مادر با بیشترین درصد جملات (۴۵ درصد) و بعد از آن در مقوله شکایت از خود و زندگی به خیانت، نامردمی و بی‌وفایی دوستان و یاران (۱۵ درصد) اشاره شده است. نکته‌ی مدنظر با توجه به درصد بدست آمده نقش مهم مادر و اثرگذاری اصلاحی - تربیتی مداوم او تا سن بزرگسال فرد مجرم است. نکته‌ی دیگر مسأله و چالش حضور دوست ناباب و خلافکار در صحنه تعاملات و ارتباطات بین فردی زندانی است. موردی که در داده‌های بدست آمده و معنا و مفاهیم واحد ثبت جمله ادراک گردید.

واحدهای ثبتی	مقولات								
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
تصویر	۰	۷۸	۰	۰	۰	۰	۹۷	۹۸	۱۰۰
کلمه	۱۰۰	۱۲	۸۴	۷۵	۶۳	۳	۲	۱۰۰	۰
جمله	۰	۰	۱۶	۲۵	۳۷	۰	۰	۰	۰

* درصدهای کمتر از ۲ درصد در مقولات به صفر تبدیل شده است.

در خصوص شاخص اندازه تصاویر تاتو ۵۴ درصد خالکوبی‌ها کوچک (cm^2) (≤ 3)، ۸۴ درصد متوسط و خالکوبی‌های بزرگ (cm^2) (≥ 7) درصد کل طرحهای مصور را تشکیل می‌دهند. در مورد شاخص رنگ‌آمیزی بیشتر نقشها خاکستری تیره مایل به سیاه (۲۹ درصد) بودند. طرحهای رنگی فقط در رنگهای آبی تیره (آبی نفتی) و قرمز بوده که بسیار کم‌اند.

در شاخص مکان تصاویر تاتو شده در سطح بدن: در مکان اول با ۳۸ درصد، مکان دوم ۹۴ درصد و مکان سوم ۳۱ درصد از

واحد ثبت کلمه و تصویر در مکان سوم (زیر شکم تا نوک انگشتان پا) به تساوی خالکوبی شده‌اند. در جدول یک فراوانی درصدی تاتو با موضوع هر یک از مقوله‌ها در سه واحد ثبتی مورد تحلیل آمده است. در واحد ثبتی جمله ۸۳ درصد از جملات به زبان عربی بودند که بافت قومی منطقه مورد مطالعه را نشان می‌دهد. حروف اختصاری انگلیسی به نشانه حرف اول اسم فرد مورد علاقه بیشتر

۲- آزمون آماری فرضیه‌ها

۱-۲- آزمون یافته‌های تحلیل محتوی: پایایی داده‌های حاصل از تحلیل محتوی به روش بازنمایی با آزمون فی مطلوب بود. ($\Phi: 0/17$) در سطح معناداری $\alpha: 0.95/0$ و درجه آزادی $df \geq 0.3$ با آزمون X^2 یافته‌های تحلیل محتوی مورد ارزیابی قرار گرفتند که آزمون معناداری فرضیه‌های پژوهش آمده

جدول ۲: داده‌های توصیفی آزمون TEQ

سوال آزمون	سن شروع تا تو	جرم غالب	سواد	میانگین تکرار	خالکوب	محل خالکوبی	نقوش خالکوبی	آگاهی به خطرات طبی خالکوبی
زنان	۲۲	مواد مخدر	ابتدایی	۲ بار	همسر و برادر	ساعد و بازو	قلب و گل	مثبت
مردان	۱۸	سرقت	ابتدایی	۴ بار	دوست و هم سلولی	بازو، سینه و پشت	رخ زن و حیوانات	مثبت

ادامه جدول ۲: داده‌های توصیفی آزمون TEQ

سوال آزمون	کلمات و جملات	شیوع شناسی	علت	واکنش جامعه	آسیب شناسی	رابطه خالکوبی و مردانگی
زنان	عشق به همسر و خانواده	زیاد شده	تقلید و مد	کاملاً منفی	بدون مشکل	بدون ارتباط
مردان	عشق، شکایت از زندگی و احساسات پهلوانی	بدون تغییر	بیان غرور و مردانگی	بی تفاوت	بدون مشکل	قبل از تاتو نشانه مردانگی ولی حالا نه

مجرمانه (Criminal Tattooing) است. تاتوی اول بیشتر از سوی جامعه کلان و دستگاه قضایی بصورت ابزار محرومیت‌های اجتماعی در مورد متخلفان اجرا می‌شود، ولی خالکوبی نوع دوم به عنوان ابزاری بیانی در ارائه احساسات متفاوت و متعارض با اجتماع و اکثریت جامعه، هنجارها و ارزشها پذیرفته شده‌ی آن از سوی بزهکاران جامعه بکار می‌رفت. این مطالعه با هدف بررسی و تحلیل محتوی نقوش خالکوبی نوع دوم در زندانیان خوزستان صورت پذیرفته است. جامعه آماری بررسی زندانیان خوزستان با بدن تاتو شده بودند که با عکس برداری از نقوش، جملات و کلمات تاتو شده آنها در واحدهای ثبتی تصویر، جمله و کلمه با شاخص تکرارپذیری و مقولات نه گانه: دوستی و عشق به همجنس، دوستی و عشق به غیرهمجنس(زن)، عشق و محبت خانواده، نصیحت و اندرزها، شکایت از زندگی و خود، حیوانات و پرندگان، وسایل و اشیاء غیرجاندار، زمان و مکان واقعی و سمبلها و مفاهیم انتزاعی بودند. در کنار تحلیل محتوی تصاویر تاتوی مجرمانه زندانیان آزمون شیوع شناسی تاتو زندانیان TEQ طراحی و بین زندانیان خالکوبی شده و مددکاران زندانها به عنوان جامعه آماری توزیع و اجرا شد. نتایج هر دو تکنیک پژوهشی (تحلیل محتوی و آزمون TEQ) برای اعتباریابی همتا مورد مقایسه قرار گرفتند. اعتبار تکنیکهای پژوهشی و پایایی نتایج در حد مطلوب بدست آمد.

با مطالعه ساختهای نظری به ویژه دیدگاه تئوریک کنش متقابل نمادین خالکوبی به عنوان ابزاری برای کنش متقابل و ارتباط نمادین بین فرد و جامعه و در بیان

تاتوی اول بیشتر از سوی جامعه کلان و دستگاه قضایی بصورت ابزار محرومیت‌های اجتماعی در مورد متخلفان اجرا می‌شود، ولی خالکوبی نوع دوم به عنوان ابزاری بیانی در ارائه احساسات متفاوت و متعارض با اجتماع و اکثریت جامعه،

توصیفی فراوانی واحدهای ثبت تصویر، کلمه و جمله تفاوت معناداری را نشان نداد. ($t: ۲/۳۰$ ، $df: ۹۲$ ، $a: ۰/۰۲$)

۲-۱-۲- فرضیه دهم با $t: ۱/۷۰$ مبنی بر نگرش منفی مددکاران نسبت به خالکوبی و حذف و پیشگیری از آن تأیید شد.

۲-۱-۱- فرضیه یازدهم با کمک داده‌های آزمون TEQ با آماره $t: ۲/۳۰$ تأیید شد. داده‌های توصیفی جدول ۲ گستره‌ی سنی نوجوان و جوان (۸۱ در مردان و ۲۲ در زنان) را بالاترین فراوانی افراد خالکوبی شده بطور میانگین نشان می‌دهد. (همسو با دیدگاه کرب و نتایج لارنس).

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری:

خالکوبی پدیده‌ای فراگیر در تاریخ اجتماعی بشر بوده و یافته‌های باستان‌شناسی اخیر عمر این پدیده اجتماعی- فردی را به چند هزار سال قبل تخمین زده است. از بدو مطرح شدن تاتو به عنوان یک بیان اجتماعی، جامعه در حوزه‌ی آسیب‌شناسی اجتماعی به دو نوع خالکوبی مجرمانه توسل جسته، تاتو کیفری- تعزیری (Penal Tattooing) به عنوان ابزاری تنبیهی و دوم خالکوبی

است. (۷۱/۷: Xجدول)

۲-۱-۱- فرضیه اول؛ پژوهش با $۲۳/۷$: X^2 رد شد. جدول یک و دو تأییدکننده‌ی این فرضیه است. مشاهده یافته‌های تحلیلی محتوی و آزمون TEQ نشان داد واحد ثبت کلمه بیشترین فراوانی را در مقوله عشق به هم جنس دارد.

۲-۱-۲- فرضیه دوم؛ با $۲/۱۴$: X^1 مبنی بر درجه‌ی دوم تکرار پذیری مقوله عشق به غیر همجنس تأیید گردید.

۲-۱-۳- فرض سوم؛ درجه سوم تکرار پذیری مقوله محبت و عشق به خانواده در سطح $۲۱/۲$: X^1 تأیید شد.

۲-۱-۴- فرضیه‌های چهارم ($۰۳/۰$: X^2)، پنجم ($۸۲/۴$: X^1) با آزمون خی دو معین رد گردید.

۲-۱-۵- فرضیه ششم؛ مبنی بر اختصاص مقوله‌ی عشق به غیرهمجنس در واحد ثبتی تصویر با $۰۱/۴۰$: X^1 تأیید شد. در جدول یک و دو فراوانی‌های ارائه شده نشان دهنده این آزمون است.

۲-۱-۶- فرضیه هفتم؛ با $۲۱/۰۴$: X^1 نشان داد بین نوع جرم زندانیان نمونه و گستره‌ی خالکوبی رابطه معنادار وجود دارد. مجرمین مواد مخدر و سرقت بیشترین فراوانی زندانیان تاتو شده را تشکیل می‌دهند.

۲-۱-۷- فرضیه هشتم؛ با کمک یافته‌های آزمون TEQ با $۱/۹۱$: t تأیید گردید. بیشتر از همه جامعه آماری مددکاران به وجود رابطه معنادار بالا بین بروز بیماری‌های عفونی- پوستی و تاتو تأکید دارند.

($df: ۲۹$ ، $a: ۰/۰۲$)

۲-۱-۸- فرضیه نهم تأیید شد. مقایسه

مبانی روش شناسی، ترجمه هوشنگ نایی، تهران: انتشارات روش.
 ۱۳) ماسن، پل هنری و همکاران (۱۳۸۲) رشد و شخصیت کودک، ترجمه مهشید یاسایی، چاپ دوازدهم، تهران: انتشارات رشد.
 ۱۴) معین، محمد (۱۳۸۲) فرهنگ فارسی معین، تهران: انتشارات زرین.
 ۱۵) هولستی، پیتر (۱۳۷۳) تحلیل محتوی، ترجمه هوشنگ نایی، تهران: نشر مرکز.
 ۱۶) هومن، حیدرعلی (۱۳۷۸) استنباط آماری در پژوهش رفتاری، چاپ دوم، تهران: انتشارات سمت.

۲. انگلیسی

1. Albrow, M. (1990) Max Weber's construction of social theory, London: MC Milan education press, on the web: www.sue.ac.uk/library/archives/albrow.socialtheory.html, updated: 10.5.2006
2. Allen, Tricia (1998) TATAU: the Tahitian revival, on the web: www.tattooohistory.com/allenarticles.tattoo.html, updated: 10.3.2006
3. Armstrong, Myrna L. and Others (1997) Tattooing, applied nursing research, vol. 10, Issue 4, November, pp: 181-89
4. Bonert, Michael and Minou Hafezi (2001) The changing phenomenon of drug death, journal of forensic science; international, vol. 124, Issue 2-3, December, pp: 117-123
5. Braithwait, Ronald and Others (2001) Tattooing and body piercing among adolescent detainees, journal of substance abuse, vol. 13, Issue 1-3, September, pp: 5-16
6. British Tattoo History Museum (2006) British Tattoo History, on the web: www.nmm.ac.uk/tattooohistory, updated: 4.2005, P.O.Box: ENGLAND, 389 Owsley Road Oxford OX4 2BS
7. CBC News (2005) Government training prisoners to tattoo each others, on the web: www.Cbcnews.ca.ca/news.creditarchives/tattoo.html, updated: 10.5.2006
8. Chapkis, W. (1986) Beauty secrets, Boston: south end press
9. Coe, K and Others (1993) tattoo and male alliance, journal of human nature, vol. 4, Issue 2, pp: 199-204

مد و در مردان بیان غرور مردانگی دانسته‌اند. بطور سنتی به دلیل پذیرندگی اجتماعی و تساهل جامعه نسبت به مردان، آنها در سنین پایین‌تری نسبت به زنان (۸۱ سال) و به تعداد بیشتری اقدام به خالکوبی کرده‌اند. که بیشتر از همه این کار در همراهی با دوستان و در محفل دوستانه بدون پرداخت وجهی انجام شده است. در تأیید یافته لارنس (۲۰۰۵) زنان تاتو را نشانه‌ای از مردانگی نمی‌دانند، ولی مردان بیان کرده‌اند که در سنین جوانی و نوجوانی و قبل از تاتو کردن بین جنسیت مردانه و خالکوبی قائل به رابطه معنادار بوده‌اند و امروزه با اظهار ندامت عقیده‌شان متعادل‌تر شده است. در مجموع این بررسی در نوع خود در کشور ما اولین بار می‌باشد که از لحاظ جامعه‌شناختی با دو تکنیک تحلیل محتوی و پرسشنامه خالکوبی و حیطه خاص مجرمانه آن مورد بررسی قرار گرفته است.

منابع و مآخذ

۱. فارسی

- ۱) اسداللهی، عبدالرحیم (۱۳۸۵) تاریخچه و علت شناسی خالکوبی در زنان عرب، اهواز: متن مصاحبه با نمونه‌ها و آزمودنی‌ها
- ۲) اسداللهی، عبدالرحیم (۱۳۸۵) علت شناسی اثرات خالکوبی در زندانیان، اهواز: متن مصاحبه با آزمودنی‌ها در زندانهای اهواز
- ۳) امیدیان، محمد و همکاران (۱۳۸۲) کارسینوم سلول بازال غیرمعمول (قارچی شکل) بروی خالکوبی، فصلنامه بیماریهای پوست، شماره ۲۶، زمستان، صص ۹ - ۶۱۱.
- ۴) حیییم، سلیمان (۱۳۸۴) فرهنگ لغت بزرگ فارسی - انگلیسی، چاپ نوزدهم، تهران: انتشارات فرهنگ معاصر.
- ۵) دلاوز، علی (۱۳۸۳) احتمالات و آمار کاربردی، چاپ نهم، تهران: انتشارات رشد.
- ۶) دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷) لغت‌نامه، جلد ششم، مدخل حرف خ، تهران: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.
- ۷) ساروخانی، باقر (۱۳۷۷) روشهای تحقیق در علوم اجتماعی، جلد دوم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ۸) سرمد، زهره و همکاران (۱۳۸۳) روشهای تحقیق در علوم رفتاری، چاپ دهم، تهران: انتشارات آگاه.
- ۹) سیف، علی‌اکبر (۱۳۷۹) روشن تهیه پژوهشنامه در روانشناسی و علوم تربیتی، چاپ دوم، تهران: نشر دوران.
- ۱۰) سیگل، سیدنی (۱۳۸۳) آمار غیر پارامتری برای علوم رفتاری، ترجمه یوسف کریمی، چاپ دوم، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی
- ۱۱) شفیع، محمدرضا (۱۳۸۲) خالکوبی و لیزر، نشریه پزشکی امروز، شماره ۵۱۳، صص ۱۳۳-۱۳۰
- ۱۲) کرپیندورف، کلاوس (۱۳۷۸) تحلیل محتوا،

روانشناختی به عنوان جلوه‌ای بیمارگون از ساخت شخصیت ناشی ناکامی‌ها و تعارضات شخصیتی در زندگی اجتماعی - فردی بوده است. روی آوری زنان به خالکوبی با طرحهای سنتی مردانه از دیدگاه جنبش فمینیستی در واکنش ساختی نسبت به شاخص انحصاری زیبانشناختی زنانه و ملاک ارزیابی زنان بر اساس تب زیبایی جسمانی زنانه بوده که مورد انتقاد شدید پیروان این جنبش قرار گرفته است. آنها تاتو را در زنان، ابزاری واکنشی در اعتراض به این تبعیض و بی‌عدالتی در ملاکهای ارزیابی جامعه مردانه می‌دانند. در خصوص جلوه‌های آسیب شناختی تاتو، پیروان و حامیان خالکوبی با بیان پیشینه قوی و تاریخ طولانی خالکوبی به توجیه و تأیید اجتماعی - روانشناختی آن می‌پردازند. هر چه پژوهشهای فراوانی که در این بررسی آمد؛ که نشانگر آسیب زایی طبی - اجتماعی خالکوبی در نتایج تحقیق خود بوده‌اند.

بخشی از یافته‌های این تحلیل محتوی

اکثر مددکاران و زندانیان پاسخگو به آسیب‌زایی این پدیده اجتماعی اذعان داشتند و علت اصلی این کار را در زنان تقلید و مد و در مردان بیان غرور مردانگی دانسته‌اند.

همسویی بالایی با نتایج تحقیقات قبلی به ویژه پژوهش لارنس در بین جوانان اسکاتلندی (۲۰۰۵) داشتند. از لحاظ جنسیتی بین زنان و مردان طرحهای خالکوبی، چرایی و مکان آن متفاوت بود و پراکندگی فراوانی مقولات بین واحدهای ثبت کلمه، جمله و تصویر تفاوت معنادار ملاحظه شد بطوریکه مقوله‌های عشق به هم‌جنسی، محبت خانواده، شکایت از زندگی و خود و مقوله نصیحت و اندرز بیشتر از همه در واحد ثبت کلمه و جمله بودند. طرحهای تاتو بیشتر از همه در شاخص کوچک، مکان دوم، تیره مایل به سیاه و تصویری هستند و در واحد ثبت کلمه نقشها بیشتر اسم مذکر که نشانه دوستی و رفاقت با هم‌جنسی یا نام فرد خالکوب طبق رسم است. داده‌های آزمون نیز همسویی بالایی با یافته‌های تحلیل محتوایی داشت. اکثر مددکاران و زندانیان پاسخگو به آسیب‌زایی این پدیده اجتماعی اذعان داشتند و علت اصلی این کار را در زنان تقلید و

- of psychosomatic research, vol. 60, may, pp: 531-34
35. Tattoo theses, articles and abstracts on the web: www.medline.gov/abstracts.tattoo.effects, updated: jul.2006
36. Tattoo theses, articles and abstracts on the web: www.ncbi.nlm.gov/entrez.tattoo
37. Unknown (2006) Tattoo Gun; how it works? On the web: www.answer.com/topic/tattoo-gun.html, updated: 20.5.2006
38. Unknown (2006) Religious Tattoo, on the web: www.tattoosymbols.com, updated: 4.2006
39. Unknown (2006) Tattoo history, on the web: www.tattooohistory.com, updated: 4.2006
40. Unknown (2005) Tattoo in our Age; news, fact sheets and reports on mass media about Tattoo, on the web: www.tattoo.com/archives.tattooreports.html, updated: 28.4.2006
41. Unknown (2006) Egyptian tattoo history, on the web: www.tattoosymbols.com/timeline.egyptiantattoo.html, updated: 3.2006
42. Unknown (2006) Origin of face tattoo, on the web: www.tattoo.com/facetattoo.articles.html, updated: 14.4.2006
43. Vitarelli, Magro (2006) Pacific arts, on the web: www.pacificislands.cc/pmdefault. Updated: 11.5.2006
44. Wilson, E. (1985) Adorned in dreams: fashion and modernity, London: virago press
45. Yamada, Meiko (2000) Japanese tattooing from the past to the present, on the web: www.nootrpe.net/tebori.html, university of western Michigan, updated: 5.2006
- Canada; federal prisoners and pilot project, on the web: www.ottawacitizen.ca/news.pilotproject.html, updated: 10.5.2006
23. Palermo, George B. (2004) Tattooing and Tattooed Criminals, journal of forensic psychology practice, vol 4, on the web: www.scie-socialcaveonline.org.uk/displaydocument, updated: 10.7.2006
24. Porter, Christopher J.W.(2005) Necrotizing fascistic and cellulites after traditional Samoan tattooing, journal infection, vol. 50, February, pp: 149-52
25. Razz, J. (1992) Self-presentation and performance in Goodman, (ads) ideology and practice in modern Japan, London, Rutledge,
26. Roberti, Jonathan & Coworkers (2004) Sensation seeking, exposure to psychological stressor and ..., personality and individual differences, vol. 37, October, pp: 1167-77
27. Sanders, C.R. (1988) Mark of mischief; journal of contemporary ethnography, vol. 16, Issue 4, pp: 395-432
28. Sayce, Paul (2006) History of tattoo, on the web: www.almond.net.co.uk/almond/tattoo.history, updated: 17.5.2006
29. Schwarz, rae (2006) Tattoo techniques, on the web: www.bodyartsite.com, updated: 5.2006
30. Sinclair, John and Coworkers (2001) English dictionary for advanced learners, 3rd edition, Glasgow: HarperCollins publisher
31. Slomin, Amy B. & Others(2005) Adolescents' knowledge, beliefs & behaviors regarding hepatitis B, journal of adolescent health, vol. 36, march, pp: 178-86
32. Steele, V. (1985) Fashion and eroticism, New York: university press
33. Stone, G.P. (1962) Appearance and the self, human behavior and social process, London, Rutledge
34. Strin, Aglaja & others (2006) Prevalence of tattooing and body piercing in Germany ..., journal
10. Cowing, Tania (2006) Tattoos & Body piercing: A big decision, on the web: www.scie-social/caveonline.org.uk/displaydocument, updated: 10.7.2006
11. Gold, Melanie A and others (2005) Body piercing & Attitudes among urban adolescents, journal of adolescents health, vol. 36, ISSUE: 4, pp: 352-5, April 2005
12. Grumet, G(1983) Psychology implications of Tattoo, American journal of orthopsychiatry, vol. 53, Issue 3, pp: 482-492
13. Hebdidje, D.(1979) Subculture: the meaning of style, London: Rutledge, on the web: www.routledge.co.uk/libraryhebdigde.pdf, updated: 7.4.2006
14. Hu, Harris (2006) Tattoo Gun, on the web: www.adshi.com/tattoogun, updated: 4.2006
15. Krebs, Christofer P.(2002) High risk HIV transmission behavior in prison and the prison subculture, the prison journal, vol.82, no.1, pp:19-49
16. Laumann, Anne E. & Amy Derick (2006) Tattoo and body piercing in the USA, dermatology section, university of Chicago, on: www.sciencedirect.com/tattoo.html, Updated: 17.4.2006
17. Lawrence, Tony (2005) A tattoo is for self, postgraduate theses for sociology, Edinburgh: university of sterling
18. Lundry, J and J. Bonnefond (1988) Tattooing and the foreign legion: approach ..., journal of medical psychology, vol. 20, Issue 4, pp: 61-67
19. MC Milan (2002) The encyclopedia of Arts; Tattoo, MC Milan publication: New York, vol. 30, p: 366, on the web: www.mcmillan.ac.us/publications, updated: 3.2006
20. MC Milan (2002) The encyclopedia of religion, vol. 2, p: 270, on the web: www.mcmillan.ac.us/publications, updated: 3.2006
21. Moor, Ben (1999) The stone age tattoo, the Lancet, vol 354, issue 1854
22. Ottawa Citizen (2005)

پی‌نوشت‌ها

* مصاحبه و عکسبرداری از نمونه‌ها و آزمودنی‌ها حاصل تلاش‌های قابل تحسین مددکاران زندان‌های اهواز آقایان رضا کولیوند و علی هواسی و مددکار زندان زنان، سرکار خانم مه‌ری بابادی می‌باشد. ◆